

ber paa. Jeg har med en vis Fornøielse læst min Historie saaledes, at jeg har set Noget, som jeg vil bede Dem lægge vel Mærke til. Det er, at, naar man har haadt en Krig, saa faar man en Hærordning, og naar man saa har faaet denne ny Hærordning, er den bleven gammel og kan ikke bruges til Krigen, saa faar man en ny Krig, som viser, at den gamle Hærordning ikke er brugelig, og saa faar man derefter atter en ny Hærordning, som da ogsaa bliver for gammel. Nu, efter den sidste Krig ville Alle være flædt paa preussisk, man vil have almindelig Bærnepligt overalt, Frankmandenene ogsaa, de lære af deres Modstandere, og nu ville Alle have en almindelig Lvangsskoleogvning. Preussen gaar videre; thi det skal jo være det Folk, hvorfra Alt skal komme. Man har i Preussen opfundet en ny Tanke; de sige: Ligesom det i en vis Alder er Pligt for alle Mennesker at værne om Fædrelandet — det kalde de Wehrpflicht — saaledes og ikke anderledes er det ogsaa Pligt for alle dertil tjenlige Mennesker i en vis Alder at give Undervisning. Følgelig udfriver man dem til Lærere, og giver dem visse Dagpenge, og saa skulle de undervise, Mænd og Kvinder, det er Lærerplichten — Lehrpflicht. Nu varer det jo ikke saa længe, førend man kommer til at tale om den almindelige Lærerplicht, og seirer Preussen endnu en Gang, skal hele Europa have almindelig Lærerplicht, det kunne vi være ganske sikre paa. — Den ærede Minister har i sit Forslag antydet ikke saa aldeles ubetydelig forøgede Midler, som naturligvis skulle tages af Statskassen, og saa siger den ærede Minister, at disse Midler faae Kommunerne stor Naadighed over. Men her ved er der rigtignok den Omstændighed — hvad vil man sige, hvis man fik denne Lov? Man vil sige, det bliver omtrent ved det Gamle, men det bliver dyrere. Saaledes vil man sige, og det er en meget rigtig Indvending. Jeg er ikke utilbøjelig til at anvende og være med til at tilstøde ikke ringe Midler til dette Niemed, idet jeg nemlig tilfulde erkender de Mænds Tankegang, som fremhæve, at, hvad vi her agte at gjøre, er det bedste Middel, man kan anvende Penge til for at forebygge de Nyttelser i Samfundet, som neppe ville udeblive. Altsaa de Midler, som man giver hertil, ere vel anvendte; men Maaden, hvorpaa vi give disse Midler hen, skulle vi vel overveie, før vi indlade os derpaa. Jeg skal nu tillade mig at fremsætte en Tanke om disse Midlers Anvendelse, for at den ærede Minister kan vide, hvorledes der tænkes ude omkring i Folket. Om hans Indberetninger, om de Kilder, hvorpaa han har bygget sit Forslag, tør jeg dristig sige, at Meget af det, der rører sig ude i Folket, findes slet ikke i dem; der er Meget, som han ikke har hørt en Smule af. Der er mange Steder, hvor der er Trang til at gjøre Noget for Skolevæsenet, der er mangfoldige Steder, hvor man

hører Mænd udtale, at de ønske at gjøre Noget i den Retning. Jeg staar nu ikke paa det Trin, at jeg strax vil gaa hen og rive det ned, vi have, gjøre blankt Bord, og saa bygge noget Andet op i Stedet; nei, man skal bygge paa det, man har, men man skal bygge overensstemmende med de Forhold, hvorunder man lever med den Tidsubvikling, man er midt i, og den Fremtid, man har for sig. Jeg vil da sige, at saafremt der i Kommunerne gjøres noget Selvfændigt for Skolevæsenet derved, at de oprette, være sig mindre Skoler eller andre — jeg vil nemlig have, at Intet skal være foreskrevet i Loven, men at det kan udvilde sig med Frihed — altsaa, naar de anvende Noget paa Skolevæsenet, naar de selv begynde at anvende Beføstninger derpaa, saa skulle saadanne Kommuner have et Tilskud, som svarer til de nye Offre, de saaledes bringe. Paa denne Maade kan der gjøres ikke saa lidt, og paa denne Maade ere Pengene ikke ilde anvendte. Vilde Kommunerne rundt omkring oprette Skoler, hvor de satte Kvinder f. Ex. til at lære de mindre Børn, Børn fra 6 Aars Alderen, kan man gjerne sige, og op til det 10de Aar, hvis man vilde gjøre dette, og det maa ligefrem gjøres ved at tilstøde Noget fra Kommunerne Side rundt om i Byerne, hvor det er heldigt, saa opnaa Sognebeboerne derved den Gode, at den, som de selv tage til at lede denne Undervisning, kunne de afstøbe; det er deres egne Kræfter, som faae Pengene, der er da ikke Noget, der kan sætte dem Stølen for Døren og sige: Nei, vi sidde godt i det, thi vi sidde her i Kraft af et bureaukratisk Regimente, der har et Lag i Ryggen paa os. Altsaa, hvad man selv frembringer rundt om i Sognene, vil man gjøre Noget for, det vil man bringe Offre for, og naar disse Offre bringes til et bedre Skolevæsen, saa træde vi til og sige; Lat skulle I have, fordi I hjælpe os, og saa yde vi Penge for at bringe Sagen videre frem. Vi sige ogsaa til dem: Hvad I indrette blandt Oder, er Oders Eget, det skal Staten ikke komme og blande sig i. Ja, der skal være et Tilsyn, men dette skal jeg siden komme til. Dette var altsaa med Hensyn til Lærerkæfterne. Maaffe jeg nu maa tillade mig, et Par Bemærkninger om Børnene. Der er omtalt, at ved en saadan Ubvikling vil der let blive en Forskel mellem de Børn, som kunne give Noget for Undervisningen, og dem, der ikke kunne give Noget; der vil udvilde sig en Forskel mellem den Rige og den fattige. Denne Forskel er tilstede paa en Maade, som skal siges her, og det er, at Børnene af de saakaldte Honoratiorez, der ere her i Landet, aldeles ikke omgaas med de andre Børn; man finder, at det er fuldstændig i sin Orden, at disse Joffe lade deres Børn opdrage som en aldeles fremmed Klasse, fordi de maaffe ikke kunne taale at være sammen med de andre. (Afbrudelse). Nei, man forbyder Intet og vil Intet forbyde, men naar